

פרשות השבוע המחוברות, "ויקהל-פקודי", נפתחות באיסור על הבערת אש. מעבר לשלל האיסורים על עשיית מלאכה בשבת, האיסור על הבערת אש מופיע בנפרד, על מנת להדגיש את ייחודו של הרעיון ואת ייחודה של מערכת היחסים בין האנושות לאש. לא־תִבְעֶרְוּ אֶשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: (שמות ל"ה פס' ג)

אש אינה מלאכה כמו שאר מלאכות, והיא היסוד היחיד שלא מוזכר כלל בסיפור הבריאה, כפי שמזכיר ומסביר לנו ר' יונתן אייבשיץ בפירושו על הפסוק. אנו זוכרים שמנוחת השבת באה להאיר בפנינו שני עניינים – בריאת העולם ויציאת מצרים. אנו נחים בשבת לזכר מנוחתו של הקב"ה בורא עולם שנח ביום השביעי מכל מלאכת הבריאה, ואנו נחים גם לזכר מנוחתם של עם ישראל שניצלו מעבדות מצרים. מכיוון שאש איננה מופיעה בבריאה, הרי שהאלוהות לא נחה מעבודת האש, ומכאן שיש בה משהו הקושר אותה דווקא לעבדות מצרים. יותר מכך, אש היא סמל לכל המלאכה וכל הטכנולוגיה האנושית ומכך כוללת בתוכה את כל יצירתיותם ויצריותם של בני האדם [1], וממש כמו בסיפורו של פרומתיאוס אנחנו מזהים בשליטתנו באש את היכולת שלנו לפעול כ"בני אלים".

הקריאה לפסוק ממלאכת הבערת האש בשבת היא קריאה שמעבר לציווי על מנוחה, ואפילו מעבר לציווי על מנוחה מהשעבוד הפנימי שלנו. קיימת כאן דרישה להכיר בכך שהרעיון של "כוחי ועוצם ידי" הוא מוטעה מיסודו, וסופו עלול להיות אסון. הדבר נכון הן ברמה הרגשית והפנימית והן בממד החיצוני/טכנולוגי/סביבתי.

מצד אחד קיימת כאן אזהרה חמורה על כוחה ההרסני של אש המחלוקת ואש המלחמה: "רומז לאש המחלוקת ואש הכעס שצריך האדם ליזהר שלא לבער אותו עולמית, ומכל שכן ביום השבת קודש שאין בוער בו אש של גיהנם.. (רב ישעיהו הורוביץ, שני לוחות הברית על פרשת ויקהל פקודי). פעם בשבוע אנו מצויים לאבחן היכן מצויות נקודות הכעס המתלקחות בתוכנו והורסות את מערכת היחסים בינינו, ומשפחתנו והעמים שסביבנו. נדמה לי שאין כאן אזהרה כנגד מחלוקת ודיון שהם לשם שמים ומטרתם ליצור מחלוקת בונה ויוצרת. אלא יש כאן אזהרה על אותה האש שאנו כל כך מיומנים בהבערתה שמביאה עלינו ולתוך עולמינו את אש הגהנום.

בנוסף, אנו נקראים כאן לענווה אל מול היכולת שלנו להביא חורבן ממשי על העולם בכוח הכלים שאנו יוצרים ומשכללים, והם כולם תולדה של אש:

*אנו הדורות*

*העומדים בתוך שבין המדורות.*

*מאחורינו האש והעשן*

*שעלו מאשוויץ והירושמה,*

*עוד לא מאחורינו העצים הנשרפים באמזונס*

*שהועלו על מוקד המבורגר זול.*

*עוד לא מאחורינו השנים החמות ביותר בהיסטוריה האנושית*

*המביאות אלינו–*

*שדות קרח נמסים. ערים מוצפות.*

צריבתן של שנים שחונות. אש קוצים רצחנית.

לפנינו, יחד עם כל באי עולם

אנו ניצבים אל מול סיוט מבול האש,

החום והעשן יאכלו את העולם כולו[2]....

במובן הזה הביטוי "שבת שלום" נעוץ עמוק בהבנה שלנו את כוחה של האש ואת הכוח האדיר הנדרש מאתנו כבני אדם לחדול משימוש באש פעם בשבוע. יש כאן תרגיל בהכלת כעסים, בענווה, בהכרת מקומנו בעולם, בהכרת חשיבותה של הבריאה לכל יצורי עולמים.

כיהודיות ויהודים, מוטלת עלינו חובה קשה ומקודשת לקרוא "חדל אש" לפחות פעם בשבוע.

השבת אנו מצויים בערב ראש חודש ניסן ופתחה של עונת האביב וזמן גאולתנו משעבוד מצרים, מן השעבוד לטומאת העבודות שהיא קשה ומכלה כטומאת מוות. השבת אנו נקראות ונקראים לקרוא מחדש את האיסור על הבערת אש בשבת ולהבין כיצד יחד עם כוחה להביא טוב לחיינו, יש בה גם את היכולת לשעבד ולהפוך את חיי כולנו לבלתי נסבלים.

בפתחו של ראש חודש ניסן, יום הקמת המשכן, אנו נקראים לזכור שאנו אורחים בעולם הזה. אנו נקראים לזכור שפעם היינו עבדים והיום ממשיכים להתקיים עבדות וסבל אנושי בקרבנו ובכל המרחבים שסביבנו. אנו נקראים גם לזכור שרובו המכריע של הסבל הזה נגרם בידי אדם ולכן בידנו גם היכולת לעצור את הסבל ולהביא שלום.

נסיים אם כן בברכת "בּוֹרָא מְאֹרֵי הָאֵשׁ" שאיתה אנו מסיימים את השבת ומברכים את השבוע הנכנס. שכל אש שנדליק תהיה אש של הבאת אור וברכה לעולם.

---

## דרשה זו נכתבה בשביל ארגון "[רבנים למען זכויות האדם](#)"

[1]מצאתי את הרעיון הזה בספר, "Sparks beneath the surface: A spiritual commentary on the Torah", מאת לורנס קושנר וקרי אוליצקי, 1993.

[2] Between the Fires, Rabbi A. Waskow. Dancing in God's Earthquake: The coming transformation of religion. 2020. p.